

Vanglatega seotud justiitsministri määruste muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse eelnõuga muudetakse kõikide vanglate koosseisusid, vanglate põhimäärusi ja vanglatega seotud justiitsministri määrust, mida on vaja teha koosseisudes ja põhimäärustes tehtavate muudatuste tõttu. Suuremateks muudatusteks on Tallinna Vangla koosseisu vanglate ettevõtluskeskuse loomine, noorte kriminaalhoolduse viimine Viru Vangla kolmandast (III) üksusest kriminaalhoolduse osakondade alla ning vakantsete ja eelarvega katmata kohtade kaotamine vanglate koosseisudes.

Seoses AS Eesti Vanglatööstuse likvideerimisega luuakse Tallinna Vangla koosseisu vanglate ettevõtluskeskus, mis hakkab tegelema kinnipeetavate tööhõive korraldamisega. Uus tegevusmudel ei näe ette tegevust eraldiseisva äriühinguna, mistõttu kaovad palgakulud nõukogule ning samuti ei vajata edaspidi eraldi kontoripinda ja selle ülalpidamist. Samuti väheneb majandusaasta aruande esitamisega, auditeerimisega ja riigi osalusega äriühinguks olemisega kaasnev halduskoormus. Lisaks suurendab planeeritav ümberkorraldus vanglateenistuse paindlikkust kinnipeetavate arvu muutustele reageerimisel.

Lisaks tõstetakse Viru Vangla III üksuses olnud noorte kriminaalhooldusega seotud teenistuskohad ümber Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Muudatust on vaja, et ühtlustada kriminaalhoolduse ülesande täitmine nii, et see toimuks kõikides kriminaalhooldusosakondades ühetaoliselt. Muudatusega kaotatakse Viru Vangla koosseisust 6 vanemkriminaalhooldusametniku ja 20 kriminaalhooldusametniku teenistukohta. Sisuliselt muutub nende ametikohtade vaatest ainult struktuuriüksus, milles nad paiknevad. Seni Viru Vangla kolmandas üksuses olnud kriminaalhooldusametnikud viiakse üle Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Muudatus on vajalik, et viia lõpuni kriminaalhooldussüsteemi konsolideerimine. Ametnike töös või töökohtades muudatusi ei tehta.

Järjest väheneva kinnipeetavate ja kriminaalhooldusaluste arvu tõttu tehakse vanglate koosseisudes vajalikud muudatused seoses teenistuskohade vähendamisega. Vanglate koosseise vähendatakse teenistuskohade võrra, mis on vakantsed ning mida ei plaanita ka täita. Põhjendatud juhtudel vähendatakse ka täidetud teenistukohti, mistõttu tuleb teenistujaid kas ümber paigutada või koondada.

Määrusega muudetakse järgmisi justiitsministri määrusi:

- 1) justiitsministri 24. jaanuari 2007. a määrus nr 5 „Tallinna Vangla teenistujate koosseis“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.06.2023, 6;
- 2) justiitsministri 26. mai 2008. a määrus nr 25 „Tartu Vangla teenistujate koosseis“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 28.12.2022, 22;
- 3) justiitsministri 26. märtsi 2008. a määrus nr 11 „Viru Vangla teenistujate koosseis“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.06.2023, 9;
- 4) justiitsministri 6. detsembri 2001. a määrus nr 92 „Tallinna Vangla põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 28.12.2022, 31;
- 5) justiitsministri 6. detsembri 2001. a määrus nr 87 „Tartu Vangla põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 28.12.2022, 32;
- 6) justiitsministri 23. juuli 2023. a määrus nr 26 „Vanglateenistuse ametnikule esitatavad nõuded, nõuetele vastavuse hindamine ning vangla direktori värbamine ja valik“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.06.2023, 7;
- 7) justiitsministri 13. juuni 2006. a määrus nr 20 „Viru Vangla moodustamine ja põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.06.2022, 10.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna nõunik Kadri Margus (Kadri.Margus@just.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb kaheksast paragrahvist.

Eelnõu §-d 1–3

Eelnõu §-de 1–3 muudatused puudutavad Tallinna Vangla, Tartu Vangla ja Viru Vangla koosseisusid.

Eelnõu § 1 (Tallinna Vangla koosseisu muudatused)

Punkt 1

Tallinna Vanglasse luuakse osakonnana vanglate ettevõtluskeskus. Keskus vastutab vanglates kinnipeetavate tööhõive ja kutsepraktika korraldamise eest. Keskus töötab selle nimel, et pakkuda kinnipeetavatele erinevaid töövõimalusi ja kutseoskuste arendamise programme. Eesmärk on vähendada kinnipeetavate tagasilangemist kuritegevusse, aidates neil omandada tööelus osalemise oskused. Osakond suhtleb välise tööturu ja ettevõtetelega, et pakkuda vangla territooriumil erinevaid töövõimalusi, et kinnipeetavatel oleks sujuv üleminek tööjoturule. Seoses AS Eesti Vanglatööstuse likvideerimisega võtab loodav osakond üle AS Eesti Vanglatööstuse töö ja korraldab nii kinnipeetavate tööhõivet kui ka tootmistegevust vanglate territooriumil asuval tootmispindadel. Vangla majandustööde korraldamist jätkab Viru Vangla haldusosakond.

Vangla koosseisu luuakse kõik vajalikud töökohad töö sujuvaks ülevõtmiseks (4 piirkonnajuhi, 3 valdkonnajuhi, 16 peaspetsialisti ja 5 spetsialisti kohta). Vanglate ettevõtluskeskuse juhataja allub Justiitsministeeriumi vanglate valdkonna asekanclerile. Muudatus on vaja, et ühtlustada tööhõive korraldamine nii, et see toimiks kõikides vanglates ühetaoliselt. Vanglate ettevõtluskeskuse juhatajaga sõlmib töölepingu Justiitsministeeriumi vanglate valdkonna asekancler. Sarnaselt on juhataja alluvus ja teenistusse võtmine reguleeritud ka haldusosakonna ja personaliosakonna juhataja ning vanglate kriminaalhooldusdirektori puhul.

Tallinna Vangla järelevalvekorralduse üksuses kaotatakse kaks töölepingulist spetsialisti töökohta. Spetsialisti kohad kaotatakse, kuna vastavaid funktsioone ei ole üksuses vaja. Täiendavalt kaotatakse järelevalvekorralduse üksuses 3 valvuri vanglaametniku kohta ning lisatakse 4 riigiametnikust spetsialisti kohta. Kuivõrd operaatori töö tegemiseks ei pea olema vanglaametniku oskusi ja kutset, muudetakse need ametikohad riigiametnike kohtadeks. Lisaks muudetakse pääsla ja kokkusaamiste üksuses üks vakantne vanemvalvuri koht valvuri kohaks, kuna välisvalve funktsiooni täitmiseks puudub vajadus vanemvalvuri ametikohaks ja valvuri ametikoha loomine ja selle täitmine võimaldab vanglate eelarvelist kokkuhoidu.

Sekkumistegevuste osakonnast liiguvad kriminaalhooldusosakondi teenindavad ametnikud (3 sotsiaaltöötajat ja psühholoogid kokku koormusega 1,25) kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Lääne-Harju kriminaalhooldusosakonnas suureneb vanemkriminaalhooldusametnike arv 2,25 võrra (kohti saab olema 13,25) ning Pärnu kriminaalhooldusosakonna vanemkriminaalhooldusametnike arv 2 võrra (kohti saab olema 10). Vastavas ulatuses vähendatakse ametikohti:

- 1) Sekkumistegevuste osakonnas väheneb sotsiaaltöötajate ametikohtade arv 2 võrra (jäeb 11 kohta) ja psühholoogide kohtade arv 1,25 võrra (jäeb 8 kohta).
- 2) Tartu kriminaalhooldusosakonnas väheneb nooremametnike arv 1 võrra (jäeb 6 kohta).

Seoses töökohapõhise õppe soodustamisega vanglateenistuses ei ole vaja nii suurt praktikantide arvu koosseisudes. Seetõttu kaotatakse koosseisust 30 praktikandi kohta (jäeb 10 kohta).

Muudatuste tulemusena väheneb Tallinna Vangla koosseis kokku 3 koha võrra, sest Tallinna Vangla koosseisu lisandub 27 teenistuskoha ning see väheneb 30 praktikandikohta võrra.

Punkt 2

Seoses kriminaalhooldusosakondade konsolideerimisega tõstetakse Viru Vangla kolmanda üksuse koosseisus olnud 26 kriminaalhooldusametniku kohta Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Valdonna toetamiseks luuakse 1 koht juhtkonda: vanglate kriminaalhooldusdirektori nõuniku töökoht. Kriminaalhoolduse valdkonna ülesandeid sisuliselt ei muudeta, kuivõrd nende sisu tuleneb kriminaalhooldusseadusest ja teistest seadustest. Muutub üksnes nende valdkondade ameti- ja töökohade struktuur vanglate koosseisus, mis võimaldab moodustatud või ümber kujundatud struktuuriüksuste tööd paremini juhtida. Muudatusega lisatakse Tallinna Vangla koosseisu kuuluvasse kriminaalhooldusosakonda 26 vanemkriminaalhooldusametniku või kriminaalhooldusametniku ametikohta ja juhtkonda 1 nõuniku teenistuskoha. Ida-Harju kriminaalhooldusosakonda lisatakse 2 vanemkriminaalhooldusametniku ning 5 kriminaalhooldusametniku ametikohta, Pärnu

kriminaalhooldusosakonda 1 vanemkriminaalhooldusametnik ning 5 kriminaalhooldusametnikku, Tartu kriminaalhooldusosakonda 2 vanemkriminaalhooldusametnikku ja 5 kriminaalhooldusametnikku ning Viru kriminaalhooldusosakonda 1 vanemkriminaalhooldusametnik ja 4 kriminaalhooldusametnikku. Muudatus ei mõjuta ametnike tööülesandeid ega töökohti.

Täiendavalt kaotatakse kriminaalhooldusosakondadest referentide töökohad ning tõstetakse osaliselt ümber Viru Vangla haldusosakonna dokumendihaldusteenistusse (uue nimetusega teabehaldusteenistusse). Muudatuse tulemusel väheneb Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseis 10,5 referendi töökohta võrra, kuid suureneb 26 kriminaalhooldus- või vanemkriminaalhooldusametniku ja 1 nõuniku töökohta võrra.

Eelnõu § 2 (Tartu Vangla koosseisu muudatused)

Tartu Vanglas vähendatakse kohti eelkõige vakantsete teenistuskohade arvelt. Kuivõrd vangla koosseisudes oli mitmeid kohti, mis on olnud vakantsed juba kaua ning mis ei ole eelarvestatud, kaotatakse need kohad ka määruses. Seetõttu väheneb Tartu Vangla koosseis 30 I või II klassi valvuri koha võrra ning kahe I klassi vanglainspektori (peaspetsialisti) ja nelja II klassi vanglainspektori (1 sisekontrolli spetsialisti, 1 inspektor-kontaktisiku, 2 teabe- ja uurimisosakonna spetsialisti) koha võrra. Täiendavalt vähendatakse sekkumistegevuste osakonda 3,8 koha võrra (1,55 sotsiaaltöötaja koha võrra ning 2,25 psühholoogi koha võrra). Seoses juhtimisulatuse vähenemise, riigieelarve keerulise seisu ja eesmärgiga leida sellest hoolimata majanduslikke võimalusi mõne vangla igapäevaseks toimimiseks vajaliku teenistuskoha palga tõstmiseks (nt inspektor – korrapidaja abi) kaotatakse vangla koosseisust ka direktori asetäitja ametikoht.

Lisaks tehakse muudatusi meditsiini osakonnas, kus kaotatakse 1,5 psühhiaatri kohta ning koosseisu lisatakse 1 vaimse tervise õe ning 0,5 õe kohta. Tegemist on formaalse muudatusega, kuivõrd nendele teenistuskohadele saavad kohe liikuda juba vastava pädevusega teenistujad. Viieks üksusest viiakse 1 inspektor-kontaktisiku koht avavangla koosseisu seoses vajadusega senisest enam rakendada avavanglastust, mis eeldab ka senisest rohkem ametnikkonna ressursi. Lisaks vähendatakse Tartu Vangla koosseisu ühe juristi teenistuskoha võrra.

Järelevalve üksus suureneb kahe riigiametnikust spetsialisti koha võrra. Muudatus on vajalik, et tagada paremini vangla operatiivjuhtimine ning toimepidevus. Nagu ka teistes vanglates, vähendatakse praktikantide kohti 36-lt 8-le. Muudatus on tingitud järjest suuremast töökohase õppe rakendamisest. Praktikas ei ole vajadust sellise hulga praktikantide kohtade järele.

Muudatuste tulemusena väheneb Tartu Vangla koosseis 67,8 koha võrra, millest 28 on praktikantide kohad.

Eelnõu § 3 (Viru Vangla koosseisu muudatused)

Punkt 1

Sarnaselt Tartu Vanglale vähendatakse koosseisudes valvurite ja vanemvalvurite teenistuskohi. Vähendamine on põhjendatud järjest väheneva kinnipeetavate arvuga. Koosseisust kaotatakse eelkõige kohad, mis ei ole eelarvestatud ning on vakantsed. Muudatuse tulemusena kaob Viru Vangla koosseisust 17 valvuri või vanemvalvuri kohta. Samuti vähendatakse esimese, kolmanda ja viienda üksuse inspektor-kontaktisikute kohti ühe võrra. Viru Vangla sekkumistegevuste osakonna koosseisu vähendatakse 1 psühholoogi ja 2 sotsiaaltöötaja koha võrra. Samuti kaob kolmandast üksusest 1 sotsiaaltöötaja koht.

Viru Vangla saateüksust vähendatakse 1 vanemsaatja teenistuskoha võrra ning suurendatakse 1 vanemvalvuri koha võrra. Muudatus on vajalik, et teenistusülesandeid paremini täita. Lisaks viiakse 1 spetsialisti koht pääsja ja kokkusaamiste üksusest üle järelevalvekorralduse üksusesse. Muudatus on vajalik, kuna konkreetse koha ülesanded kuuluvad järelevalve üksuse ülesannete hulka. Järelevalvekorralduse üksust suurendatakse 5 spetsialisti koha võrra. Tegemist on kohtadega, kus varem on olnud vanglaametnikud. Kuivõrd operaatori töö tegemiseks ei pea olema vanglaametniku oskusi ja kutset, muudetakse need ametikohad riigiametnike kohtadeks.

Viru Vangla koosseisu kuuluva haldusosakonna dokumenditeenus nimetatakse ümber teabehaldusteenistuseks. Kuivõrd üksus ei tegele vaid dokumentidega, vaid kogu vanglateenistusele

teabehaldusteenuse osutamisega, muudetakse vastavalt ka nime. Teenistujate tööülesanded ja -tingimused nimevahetusega ei muutu.

Haldusosakonna Tartu Vangla kaupluse koosseisust kaotatakse 3 kohta. Muudatus on vajalik seoses e-poe avamisega, mille tõttu saab vanglapoe teenuse välispartneritelt ning eraldi poe pidamine pole vajalik. Haldusosakonna koosseisust kaotatakse seetõttu kaupluse juhataja, kaubatundja ning müüja-komplekteerija kohad.

Viru Vangla haldusosakonna õigusteenistusse luuakse vanemjuristi koht 1 juristi koha arvelt. Haldusosakonna õigusteenistusel puudub hetkel juht, kuid arvestades selle teenistuse olulisust, on vajalik, et see koht oleks olemas. Lisaks muudetakse koristaja teenistuskoha nimetus ümber puhastusteenindajaks. Muudatus ei mõjuta teenistujate ülesandeid, vaid tehakse selleks, et suurendada koha atraktiivsust.

Viru Vangla personaliosakonna koosseisus nimetatakse teenistuskohad ümber selliselt, et väljastpoolt vanglaga suhtlevatel inimestel oleks täpsem arusaam, kelle poole ühes või teises küsimuses pöörduda. Nii nimetatakse 5 spetsialisti ning 4 peaspetsialisti kohta ümber ja nende kohtade arvelt luuakse personalialanalüütiku, koolituspartneri, 3 teenistussuhete partneri ja 3 värbamispartneri ametikohta. Lisaks täiendatakse koosseisu 1 personalipartneri teenistuskohaga, kes hakkab tegelema kriminaalhooldusosakonna toetamisega. Personaliosakonnas muudetakse üks kehalise ettevalmistuse peaspetsialisti koht vanglaametniku kohast riigiametniku kohaks. Tegemist on muudatusega, mille rakendamise ajal otsustatakse, kas vajalik oleks ka teised kehalise ettevalmistuse peaspetsialisti vanglaametniku kohad muuta riigiametniku kohtadeks. Lisaks vähendatakse koosseisu ühe sekretäri koha võrra, kuivõrd tegemist on vakantse kohaga ning vajadust selle teenistuskoha jaoks ei ole.

Sarnaselt Tallinna Vanglaga ja Tartu Vanglaga vähendatakse praktikantide kohtade arvu ka Viru Vanglas. Muudatustega kaotatakse 25 praktikandi kohta (jääb 11).

Vangla koosseis väheneb muudatustega 49 koha võrra, millest 25 on praktikantide kohad ja 24 teenistuskohad.

Punkt 2

01.02.2023 jõustuvad muudatused on eelkõige seotud seni Viru Vangla III üksuses olnud noorte kriminaalhooldusega seotud teenistuskohade ümber tõstmisega Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Muudatus on vaja, et ühtlustada kriminaalhoolduse ülesande täitmine nii, et see toimuks kõikides kriminaalhooldusosakondades ühetaoliselt. Muudatusega kaotatakse Viru Vangla koosseisust 6 vanemkriminaalhooldusametniku ja 20 kriminaalhooldusametniku teenistuskohat. Sisuliselt muutub nende ametikohtade vaatest ainult struktuuriüksus, milles nad paiknevad. Samuti kaotatakse koosseisust üks direktori asetäitja, kvaliteedijuht, alaealiste ja noorte järelevalve juht, kvaliteedijuht ja alaealiste ja noorte kriminaalhoolduse ning sekkumistegevuste juht. Kolmanda üksuse koosseisust kaob ka üks referendi teenistuskohat. Eraldi lisatakse kolmandasse üksusesse üksuse juhi teenistuskohat. Lisaks liiguvad seni kolmandas üksuses olnud sotsiaaltöötajate, psühholoogide, huvijuhi ja sotsiaalpedagoogi kohad Viru Vangla sekkumistegevuste osakonda. Lisaks liigub üks kolmanda üksuse spetsialisti koht teabe- ja uurimisosaakonna koosseisu.

Lisaks tuuakse kriminaalhooldusosakondadest varem dokumendihaldusega tegelenud referendid haldusosakonda dokumendihaldusteenistusse (uue nimega teabehaldusteenistusse). Muudatusega lisandub teabehaldusteenistusse 2 peaspetsialisti ning 5 referendi teenistuskohat.

Vangla koosseis väheneb nende muudatustega 23 teenistuskoha võrra.

Eelnõu §-d 4, 5 ja 7

Eelnõu §-de 4, 5 ja 7 muudatused puudutavad Tallinna Vangla, Tartu Vangla ja Viru Vangla põhimääruseid. Muudatused on seotud koosseisudes tehtavate muudatustega.

Eelnõu § 4 (Tallinna Vangla põhimääruse muudatused)

Punktidega 1 ja 2 jäetakse välja vangla ülesannetest sõnad „, välja arvatud alaealiste ja noorte kriminaalhooldust,“. Muudatus on seotud alaealiste ja noorte kriminaalhoolduse üle viimisega Tallinna Vanglasse ning seetõttu ei ole sellist välistust vangla ning vanglate kriminaalhoolduse direktori ülesannetesse vaja.

Punktiga 3 täiendatakse Tallinna Vangla osakondasid vanglate ettevõtluskeskusega. Punktiga 4 sätestatakse vanglate ettevõtluskeskuse põhiülesanded. Nendeks on korraldada vanglateülest kinnipeetavate tööhõivet, tagada kinnipeetavatele tööhõive, tööhõivega seotud dokumentide korrektne vormistamine, tööhõiveanalüüs, korraldada kutseoskuste arendamine, lahendada tööhõive osakonna tegevusvaldkonda puudutavaid pöördumisi, osaleda hangetel, et tagada tootmisosakondades kinnipeetavatele töö, korraldada kinnipeetavate väljaõpe, praktika, täiendusõpe, suhtlus ettevõtete ja kinnipeetavate valmistatud toodangu müügiks. Samaselt Viru Vangla koosseisus olevale haldus- ja personaliosakonnale allub vanglate ettevõtluskeskus Justiitsministeeriumi vanglate valdkonna asekanstlerile. Vanglate ettevõtluskeskuse juhataja äraolekul asendab teda juhataja määratud osakonna töötaja. Kuivõrd vanglate ettevõtluskeskus tegeleb kinnipeetavate tööhõivega kõigis kolmes vanglas, sätestatakse see ka määruses. Kuigi vanglate ettevõtluskeskus on koosseisumääruse järgi Tallinna Vangla koosseisus on osakonnal kohustus teha oma ülesannete täitmisel koostööd kõigi vanglatega.

Punktiga 5 sätestatakse määruses vanglate ettevõtluskeskuse juhataja alluvus. Vanglate ettevõtluskeskuse juhatajaga sõlmib töölepingu, muudab seda ja lõpetab selle Justiitsministeeriumi vanglate valdkonna asekanstler. Lisaks sätestatakse juhataja ülesannete kirjeldus, juhtimisulatus ja -pädevus. Kuivõrd vanglate ettevõtluskeskus peab korraldama kinnipeetavate tööhõivet kõigis vanglates, nähakse määrusega ette, et vanglate ettevõtluskeskuse juhataja esindab vanglate ettevõtluskeskuse ülesannete täitmisel kõiki vanglaid.

Punktiga 6 nähakse ette, et vanglate ettevõtluskeskusele ei kehtestata osakonna põhimäärust. Kuna vanglate ettevõtluskeskus ei allu vangla direktorile, siis ei ole vangla direktoril pädevust põhimäärust kehtestada.

Eelnõu § 5 (Tartu Vangla põhimääruse muudatused)

Tartu Vangla põhimääruse muudatused on seotud vanglate ettevõtluskeskuse loomisega, mis hakkab tegutsema vanglateülevalt. Põhimäärusesse lisatakse säte, mis näeb ette, et vanglate ettevõtluskeskus täidab enda ülesandeid ka Tartu Vanglas.

Punktide 2–5 muudatused puudutavad Tartu Vangla direktori asetäitja koha kaotamist. Muudatused on seotud asetäitja juhtimisulatus vähendamise ja sooviga leida riigieelarve keerulises olukorras majanduslikke võimalusi teiste teenistuskohade palga tõstmiseks. Seoses muudatusega kaotatakse määrusest vangla asetäitja põhiülesandeid reguleerivad sätted ning muudetakse vangla direktori asendamise korda. Muudatusega nähakse ette, et vangla direktorit asendab tema käskkirjaga nimetatud ametnik.

Eelnõu § 6 (katsete korraldamise muudatus)

Muudatusega sätestatakse, et vanglateenistujate katsed korraldab eelkõige personaliosakonna juhataja määratud teenistuja. Vangla direktori pädevus kehaliste katsete korraldamisel jäetakse alles, kuna vajadusel võtavad katseid vastu ka vangla direktori alluvuses olevad vanglaametnikud. Üldjuhul korraldab kehaliste katsete läbiviimist personaliosakonna juhataja alluvuses olev kehalise ettevalmistuse spetsialist või sporditöö koordinaator. Juhul kui kehalise ettevalmistuse spetsialist viibib eemal ja teda ei saa asendada mõni pädev personaliosakonna teenistuja, korraldab katsete läbiviimise vangla direktori alluvuses olev vanglaametnik (üldjuhul saateüksuse ametnik), kellel on selleks vajalik ettevalmistus ja väljaõpe. Muudatus on vajalik, sest Viru Vangla põhimääruse järgi on personaliosakonna ülesanne vanglate teenistujate väljaõppe, praktika, täiendusõppe ja sisekommunikatsiooni koordineerimine ning nende hindamine, treeningute ja vanglate sporditöö korraldamine. Personaliosakonda kuuluvad ka kehalise ettevalmistuse peaspetsialistid ja töölepinguline sporditöö peaspetsialist, kes katseid läbi viivad. Seega võivad katseid võtta vastu ka töölepingulised teenistujad.

Eelnõu § 7 (Viru Vangla põhimääruse muudatused)

Punktides 1, 2, 4, 5 ja 9 sätestatud muudatused on seotud noorte kriminaalhoolduse üleminekuga Tallinna Vangla kriminaalhooldusosakondade koosseisu. Viru Vangla ülesannetest jäetakse välja kohustus korraldada üle-eestiliselt alaealiste ja noorte kriminaalhooldust. Lisaks muudetakse kolmanda üksuse põhiülesannet selliselt, et noorte kriminaalhoolduse korraldamist selles ei ole.

Punktide 3 ja 5 muudatus on seotud vanglate ettevõtluskeskuse loomisega, mis hakkab tegutsema vanglateüleselt. Põhimäärusesse lisatakse säte, mis näeb ette, et vanglate ettevõtluskeskus täidab enda ülesandeid ka Viru Vanglas.

Punktiga 5 jäetakse haldusosakonna põhiülesannetest välja ülesanne koordineerida vanglateenistuse sporditööd ning korraldada eelkoolitust ja koostööd koolidega. Tegemist on paragrahvi 11² lõike 1 punktide 8 ja 9 järgi personaliosakonna ülesannetega.

Punktiga 7 jäetakse Viru Vangla haldusosakonna koosseisust välja Tartu Vangla kauplus ning dokumendihaldusteenistuse nimi muudetakse teabehaldusteenistuseks. Seoses e-poe kasutusele võtmisega kõigis vanglates ei ole vajadust eraldi vanglakaupluse pidamiseks. Seoses muudatusega kaob Viru Vangla haldusosakonnast Tartu Vangla kauplus. Samuti korrastatakse haldusosakonna põhiülesandeid ning nendest jäetakse välja vanglateenistuse sporditöö koordineerimine ning ülesanne korraldada eelkoolitust ja koostööd koolidega. Tegemist on § 11² lõike 1 punkti 8 järgi personaliosakonna ülesannetega.

Punktide 8 puhul on tegemist üksuse ümbernimetamisega seotud muudatusega. Dokumendihaldusteenistus nimetatakse ümber teabehaldusteenistuseks. Sisuliselt üksuse ülesannetes muudatusi ei toimu.

Punktiga 10 antakse haldusosakonna juhatajale õigus esindada vanglaid ka halduskohtumenetluses. VangS § 105 lg 1⁷ sätestab, et kõiki vanglaid esindab halduskohtumenetluses lisaks vangla direktorile ka Justiitsministeerium, kes võib vanglate esindamiseks anda üldvolitusi. Vangla direktori edasivolitamise õigus piirdub enda asutuse teenistujatega. Kui varem oli haldusosakonna juhatajale antud vanglate esindamise õigus tsiviilkohtumenetlustes, siis kõnesoleva muudatusega antakse haldusosakonna juhatajale õigus esindada vanglaid ka halduskohtumenetluses.

Põhimääruse § 11¹ lg 1 p-ga 8 on haldusosakonna ülesandeks osutada vanglateülest õigusteenust ja esindada vanglat oma volituste piires kohtumenetluses. Vanglateülene õigusteenus puudutab eeskätt küsimusi, mis on seotud haldus-, personali- ja kriminaalhooldusosakonna ning loodava vanglate ettevõtluskeskuse tööülesannete täitmisega. Samuti võib vanglate ja haldusosakonna kokkuleppel haldusosakonda kaasata muude vaidluste lahendamisse. Selline lahendus aitab säästa ressursi ning parandada vaidluste kvaliteeti, võimaldades juristide spetsialiseerumist. Nii on praegu näiteks otsustatud meditsiinivaidluste keskne lahendamine.

Muudatus ei too kaasa kulutusi, vaid lubab reguleerida täpsemalt töökorraldust haldusosakonna ning vanglate vahel.

Eelnõu § 8 (määruse jõustumine)

Määruse jõustumise aegadeks sätestatakse 1. jaanuar 2024 ja 1. veebruar 2024. Neile inimestele, kellele on seoses struktuuri ja ülesannete muutumisega tehtud ettepanek asuda teisele ametikohtale, on vanglad andnud kätte teatiseid. Muude personalitoimingute tegemiseks on vanglal aega vastavalt kas 1. jaanuarini või 1. veebruarini 2024, millest piisab täiendavateks toiminguteks (ametijuhendite muudatused jms). Vanglad on muudatustest teadlikud ja nende toimingutega ka juba alustanud.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusel ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kavandatavad muudatused

1. Vanglate ettevõtluskeskuse loomisega seotud struktuurimuudatused
2. Kriminaalhooldusega seotud struktuurimuudatused
3. Muud vangla koosseisude muudatused

Sihtgrupp

Muudatused mõjutavad peamiselt vanglate töökorraldust, vanglas töötavaid ametnikke ja töötajaid. Muudatused võivad vähesel määral puudutada ka kinnipeetavaid, vahistatud, arestiaalseid, vanglasse toimetatud kuni 48 tunniks kinni peetud või sundtoomisele allutatud isikuid, välja arvatud kriminaalmenetluse seadustiku § 217 kohaselt kahtlustatavana kinnipeetuid, samuti korrakaitsealuste alusel vanglasse kainenema toimetatud jooesiseisundis isikuid ja kriminaalhooldusaluseid.

1) Mõju vanglate töökorraldusele

Määrus avaldab mõju Eesti vanglatele, st mõjutatud on kolm valitsusasutust (Tallinna, Tartu ja Viru vangla), mis kokku moodustavad alla 5% kõikidest valitsusasutustest. Seega on mõjutatud sihtühma suurus väike. Vanglate struktuuris tehtavad muudatused puudutavad ainult osa kõigist ametnikest ja töötajatest ning muutus ei tingi vajadust ametnikke täiendavalt koolitada. Töökorralduse muudatused on seotud tööülesannete eri üksuste vahel ümber jaotamisega. Ametnike ja töötajate koht muutub struktuuriüksuses ja teatud juhtudel muutuvad ka ülesanded. Struktuuriüksuse muudatused (nt struktuuriüksuse ümber nimetamine) ei avalda ametnikele ja töötajatele suurt mõju. Mõnede ameti- ja töökohtade puhul kaasnevad ka sisulised muudatused tööülesannetes, kuid need ülesanded on jaotatud muudatuste käigus nii, et võimalikult paljud ametikohad jääksid täitma senisega võrreldes sarnaseid ülesandeid ning sarnaseid ülesandeid täitvad ametikohad paigutatakse omakorda väiksemasse struktuuriüksusesse. Muudatuste tegemisel on arvesse võetud, et ametnike tööülesanded ei muutuks nii, et see eeldaks ametijuhendite muutmist. Kohad on enamjaolt ümber struktureeritud nii, et need ametnikud, kes täitsid samu ülesandeid enne, täidaksid samu ülesandeid ka edaspidi uues struktuuriüksuses. Osale ametnikest on siiski pakutud võimalust asuda teisele kohale, sh asuda uue ametijuhendiga teenistuskohale. Neid juhtumeid on siiski vähe, sest enamasti konkreetse ametniku tööülesanded nii ulatuslikult ei muutu.

Mõju ulatus on väike, kuna vangistuseseadusest, kriminaalhoolduseadusest ja teistest seadustest tulenevad ülesanded vangistuse täideviimisel ja kriminaalhooldusülesannete täitmisel on jätkuvalt samad. Näiteks noorte kriminaalhoolduse ümber tõstmise ei mõjuta õigusaktidest vanglale tulenevate ülesannete sisu ega vangla pädevust ega volitusi. Koosseisulisi teenistuskohi vähendatakse eelkõige nende kohtade arvelt, mis on vakantsed. Seega võib öelda, et ametnike tegevuses tervikuna suuri muutusi ei toimu.

Mõju avaldumise sagedus on väike, sest struktuurimuudatustega seotud tegevused on ühekordsed ja vanglad jätkavad ülesannete täitmist lihtsalt teise struktuuriüksuse kaudu. Pigem on muudatus positiivne, sest kui varem olid teatud samu ülesandeid täitvad ameti- ja töökohtad üksustes laiali, siis muudatuse tulemusel on nad paigutatud koosseisus ühe struktuuriüksuse alla, mis võimaldab tööd korraldada ühetaolisemalt.

Muudatustega ei ole ette näha ebasoovitavat mõju. Lähtudes neljast mõju olulisuse kriteeriumist, on kokkuvõttes mõju ebaoluline.

2) Mõju ametnikele ja töötajatele

Mõju ulatus ametnikele ja töötajale on samuti väike, sest struktuurimuudatustega ei muudeta vangla kriminaalhoolduse, järelevalve ega taasühiskonnastamisega seotud ülesandeid. Enim puudutavad muudatused kokku 15 teenistujat, kelle koht koosseisust kaob. Need on sõltuvalt vanglast vanglate direktorite asetäitjate kohad, struktuuriüksuse sisesed juhi kohad (Viru vangla kolmas üksus) või töölepingulised kohad (referendid, spetsialistid). Vanglad on teinud neile ettepaneku üleviimiseks teisele ametikohale (VangS § 128 lg 1 p 1 ja lg 2) või ettepaneku asuda teisele kohale ja andnud kätte

koondamisteatised, kuid uuele ametikohale asumise nõustumisest või keeldumisest teatamise tähtaeg ei ole kõikide teenistujate puhul veel möödunud. Osa teate saanud inimestest on vanglale teatanud, et jätkavad teenistuses neile pakutud uuel ametikohal.

Mõju avaldumise sagedus on väike, sest muudatuste jõustumise järel jätkavad vanglad samade ülesannete täitmist, kuid teiste struktuuriüksuste ja juhtimisliinide kaudu. Kokkuvõttes on muudatuste mõju ebaoluline.

3) Mõju kinnipeetavatele, vahistatutele, arestialustele ja kriminaalhooldusalustele

Mõjutatud sihtrühma suurus on väike, määrus avaldab mõju vanglas viibivatele kinnipeetavatele, kes moodustavad Eesti elanikkonnast alla 5%, ning kriminaalhooldusalustele. Vangide koguarv Eesti vanglates oli 23. oktoobri 2023 seisuga 1919, kriminaalhooldusaluseid 3233¹. Eesti rahvaarv oli 15.11.2023 seisuga 1 365 884². Mõju ulatus on väike, sest muudatused puudutavad ülesannete ümber jaotamist struktuuris, ühtegi vangla ülesannet karistuse täideviimise ja kriminaalhoolduse täideviimisel ei muudeta. Need ülesanded tulenevad vangistusseadusest, kriminaalhooldusseadusest, karistusseadustikust ja kriminaalmenetluse seadustikust. Kuna vangla ülesanded järelevalve korraldamisel, kriminaalhoolduse korraldamisel ja taasühiskonnastavate tegevuste (sekkumistegevuste) korraldamisel ei vähenenud ega suurenenud, vaid ülesanded tulenevad jätkuvalt vangistusseadusest ja kriminaalhooldusseadusest ja teistest seadustest, siis on otsene vahetu mõju kinnipeetavatele, vahistatutele, arestialustele ja kriminaalhooldusalustele väike. Muudatuste avaldumise sagedus on väike, sest struktuurimuudatus on ühekordne ja ülesandeid täidetakse jätkuvalt samamoodi, kuid kriminaalhoolduse ülesandeid asutakse täitma uute struktuuriüksuste kaudu.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi kulusid. Muudatuste rakendamiseks vajalikud kulud kaetakse vanglate olemasolevatest eelarvevahenditest ja täiendavat lisarahastust muudatused ei eelda. Muudatuste ühekordne finantsmõju on kuni 25 000 eurot, millele lisanduvad maksukulud. Mõju tuleneb nii juhtimistasandite kui tööülesannete muudatusest, kus kokku on koondamisolukorras 15 teenistujat. Neile on pakutud ATS § 90 lõike 7 ja TLS § 89 lg 3 alusel teist teenistusk kohta ning lõplik eelarvemõju sõltub sellest, kui mitu teenistujat otsustab üle minna pakutud teisele ametikohale ja kui mitu otsustab koondamise kasuks. Ühekordne kogumõju koosneb koondamishüvitisest (ühe kuu palk) ja koondamisest vähem ette teatatud aja hüvitisest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2024 ja 1. veebruaril 2024. Personalitoimingud vajavad lisaaega ja määruse jõustumine 1. jaanuaril 2024 ja 1. veebruaril annab vanglatele piisavalt aega teavitustööks ja õigusaktides sätestatud toiminguteks (koondamisolukorras olevatele inimestele teise koha pakkumise ettepanekud, teatised struktuuriüksustes liikumise kohta vms).

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu ei esitata kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS), kuna määrukses kavandatud muudatused puudutavad vaid vanglateenistust ega mõjuta teisi asutusi. Vanglad on määruse muudatustest teadlikud ja saanud esitada oma ettepanekud. Muudatused on vanglatega kooskõlastatud.

Rait Kuuse
asekantsler

¹Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste arvud: <https://www.vangla.ee/et/uudised-ja-arvud/uudised-ja-arvud>

²Eesti rahvaarvu andmed: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv>